

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHILOLOGISTS-TRANSLATORS IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

УДК 37.13:373.3(091)[(410)+(430)]

Поліщук Л.П.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Пушкар Т.М.,
канд. пед. наук,
старший викладач кафедри англійської філології та перекладу
Житомирського державного університету імені Івана Франка

У статті розглядаються радикальні зміни у системі професійної підготовки майбутніх філологів-перекладачів, які зумовлені такими зовнішніми чинниками, як євроінтеграційні процеси. Окреслені основні аспекти у підготовці багатопрофільних філологів-перекладачів. Проаналізовано роботи вчених з цієї проблеми. Розкрита суть інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх філологів-перекладачів. Визначено перспективи подальших розвідок з цієї теми.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх філологів-перекладачів, євроінтеграція, європейський простір освіти.

В статье рассматриваются радикальные изменения в профессиональной подготовке будущих филологов-переводчиков, обусловленные такими внешними факторами, как евроинтеграционные процессы. Выделены основные аспекты в подготовке многопрофильных филологов-переводчиков. Проанализованы работы ученых по данной теме. Розкрыта суть инновационных подходов к подготовке будущих филологов-переводчи-

ков. Определены перспективы дальнейших исследований по этой теме.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих филологов-переводчиков, евроинтеграция, европейское пространство образования.

The article highlights the problems of Ukrainian pedagogical research in the sphere of professional philologists-translators training in the higher educational establishments of Ukraine. The article discovers the radical changes in the system of professional translator training in Ukraine which is dependent on such outside factors as integration in the sphere of education. The main aspects in the preparation of multidisciplinary translators-philologists are outlined. New perspectives of further research have been defined. The work of scientists on the given problem is analyzed. The essence of innovative approaches to the training of future translators of philology is revealed. Prospects for further exploration on this topic are determined.

Key words: professional training of future philologists-translators, European integration, European education space.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Внаслідок політичних, економічних та соціальних змін у кінці ХХ – на початку ХХІ століття посилилася тенденція до інтеграції вітчизняної системи освіти в європейський простір, пов'язана з переосмисленням вітчизняного досвіду і пошуком ефективних шляхів реорганізації системи освіти.

Реформування системи професійної підготовки майбутніх філологів неможливо уявити без таких явищ, як інтеграція, Болонський процес, модернізація, які є зовнішніми чинниками сучасних освітніх змін. Ставши повноправним учасником Болонського процесу, Україна скоординувала з ним пріоритети розвитку вищої освіти і здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських орієнтирів. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті (2002 р.) до них віднесено модернізацію змісту, форм та методів навчання, розроблення та запровадження державних стандартів педагогічної освіти. Конкретніше про ці зміни зазначається в Програмі дій щодо реалізації положень Болонської декларації у системі вищої освіти і науки України (2004 р.) та Законі України «Про вищу освіту» (2006 р.), де передбачається фундаментальна фахова, психологічна та практична підготовка майбутніх перекладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Українськими вченими накопичено значний досвід використання здобутків зарубіжної теорії профе-

сійної освіти. Інтерес науковців зосереджується на спеціалізації філологічної освіти, кваліфікаційних напрямках підготовки філологів (Н. Гавриленко, В. Карабан, А. Козак, С. Коломієць, Р. Крис, Е. Пім, Л. Черноватий), організації професійної підготовки філологів у вищих навчальних закладах України та США (Є. Бесєдіна, К. Клауді, О. Ковязіна, А. Козак, В. Радчук, Б. Рубрехт, Р. Тінслей), педагогічних умовах формування і складника професійної компетенції філологів (Л. Бархударов, В. Ільїн, А. Козак, Л. Латишев, Г. Мірам, Н. Миронова, Л. Мітіна, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, З. Підручна, Н. Соболев, Л. Тархова, А. Федоров, І. Халєєва, М. Цвіллінг, Ю. Хольц-Мянттярі).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність представленого дослідження зумовлена необхідністю модернізації системи професійної підготовки майбутніх філологів-перекладачів, а також наявними суперечностями між потребою суспільства у висококваліфікованих філологах, здатних функціонувати на сучасному ринку праці, і недостатнім рівнем їх підготовки, між необхідністю модернізації змісту професійної підготовки майбутніх філологів та шляхами їх реалізації, між необхідністю запровадження єдиної системи стандартів професійної підготовки і діяльності філолога-перекладача та шляхами їх реалізації.

Метою статті є визначення найважливіших аспектів удосконалення професійної підготовки

майбутніх філологів-перекладачів, а саме поєднання традиційності та інноваційності у професійній підготовці. Інноваційний шлях розвитку суспільства можливо забезпечити лише у тому разі, якщо буде сформоване покоління людей, які і мислять, і діють інноваційно. Звідси – значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, самостійності у прийнятті рішень, критичності та культури мислення, розвитку інформаційних і соціальних навичок.

Виклад основного матеріалу. Основною проблемою підготовки кваліфікованих філологів, здатних максимально ефективно задовольнити вимоги сучасного ринку праці, є необхідність поєднання знань іноземної мови і уміння виконувати ті вимоги, які висуває практика міжкультурної комунікації.

Типовим шляхом опанування цієї професії є перехід від знань до умінь та від умінь до навичок. Основною метою вузівської підготовки є ліквідація розриву теоретичних і практичних знань та вільне орієнтування у різних сферах професійної діяльності.

Для практичного закріплення теоретичного матеріалу необхідно виділити такі підходи у підборі теоретичного матеріалу: індуктивний, дедуктивний та функціональний. Перший із них передбачає переклад обраних викладачем 10–15 текстів протягом семестру з подальшою перевіркою, обговоренням результатів роботи та узагальненням рекомендацій щодо вирішення певних перекладацьких проблем. Дедуктивний підхід базується на тематичному розвитку техніки перекладу, коли викладач формулює тему для опрацювання (наприклад, переклад власних назв, одиниць вимірювання тощо), а вже потім обирає до неї практичні завдання. Останній із названих підходів полягає у формуванні окремих навичок перекладацької діяльності за допомогою виконання відповідних практичних завдань [4].

Важливе значення для ефективності навчання має обсяг навчального матеріалу, що повинен максимально наближатися до реальних завдань професійного філолога. Крім того, під час навчання студенти повинні набути навички комп'ютерного набору, вміння застосовувати сучасне програмне забезпечення та здійснювати пошук необхідної інформації в мережі Інтернет.

Інформаційні технології відкривають широкі перспективи удосконалення організації процесу навчання, крім того, деякі організаційні форми навчального процесу не можуть бути реалізовані без телекомунікативних засобів, які дають можливість організувати в режимі реального часу колективну творчу діяльність.

Отже, основним аспектом підготовки багатопрофільних філологів-перекладачів є не тільки забезпечення комплексом знань, умінь та навичок (професійної компетенції) фахівця, а також необхідність додаткового вивчення специфіки перекладацької

діяльності у тій чи іншій галузі. Американським науковцем Б. Рубрехтом розроблено 10 концепцій, які відображають характер навчальної діяльності та професії філолога-перекладача: студенти не стають професійними філологами-перекладачами у стінах навчального закладу, а мають виховати у собі силу волі; знання іноземної мови є необхідним, але недостатнім для перекладацької діяльності; переклад є частиною, а не результатом процесу вивчення мови; кінцева мета філологів-перекладачів – досягти розуміння людьми їх перекладу; не всі практичні завдання є цікавими для студентів; усі запропоновані викладачем вправи мають відповідати поставленій ним меті; перекладацька майстерність вимагає більшого, ніж розуміння значення окремих слів; завершений переклад ніколи не буває завершеним остаточно; переклад, насамперед, потребує дисципліни [3].

Наступним аспектом професійної підготовки філологів-перекладачів є ознайомлення студентів зі структурою та стилістичними особливостями перекладу вихідної та цільової мов. Так, наприклад, порівнюючи особливості перекладу художньої і технічної літератури, ми визначили, що основне завдання перекладача художнього тексту – висвітлення літературних образів, а технічний перекладач має передавати факти. Саме тому філолог-перекладач технічної літератури повинен знати предмет перекладу і володіти властивим цьому жанру стилем [1].

До специфічних складових частин перекладацької компетенції належать знання, навички та вміння, які необхідні в споріднених видах перекладу (усний або письмовий) незалежно від жанру.

Важливими щодо складності є обидва види перекладу – письмовий і усний. Ці два різних за формою діяльності види роботи потребують різних фахових здібностей від студентів. У першому випадку у студента є час на розв'язання перекладацьких проблем, а в іншому – його немає. Вхідні тексти письмового перекладу завжди складніші. Усний переклад застосовується в русі мовних жанрів – публічні виступи, інтерв'ю, усні дискусії. Тексти високої складності (художні, публіцистичні, науково-технічні) перекладаються письмово.

Саме тому зміст курсу теорії та практики перекладу (ТПП) повинен включати як засвоєння необхідних професійних знань, так і розвиток перекладацьких умінь і навичок. Уміння та навички перекладу і складають мету курсу перекладу, адже вони забезпечують практичну професійну діяльність перекладача. Уміння та навички перекладу створюються на основі використання спеціально підібраних навчальних матеріалів. До таких матеріалів належать перекладацькі вправи і навчальні тексти.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що специфіка перекладу зумовлює наявність у філолога-перекладача спеціальних (фонових) знань,

умінь і навичок, необхідних для успішної професійної діяльності у певній сфері. Багато дослідників дійшло висновку про важливість такої складової частини професійної компетентності вузькопрофільного перекладача, як предметна компетенція (subject matter competence), або тематична компетенція (thematic competence), а також про необхідність отримання знань у сфері майбутньої професійної діяльності (subject matter knowledge), декларативних знань (declarative knowledge) про ринок праці і вимоги клієнтів, норми поведінки та стосунки між перекладачем і клієнтом, джерела інформації, інструменти перекладу тощо, а також щодо процесуальних знань (procedural knowledge) про особливості професійного перекладу [2].

Висновки. Аналіз педагогічних досліджень вітчизняних науковців показав, що проблеми професійної підготовки філологів-перекладачів залишаються актуальними на сучасному етапі розвитку освіти України. Ми можемо зазначити, що концепція філологічної освіти ґрунтується на компетентнісному підході у навчанні майбутніх фахівців. Професійна компетенція філолога-перекладача повинна спрямовуватися на забезпе-

чення ним таких основних функцій: письмової та усної комунікації у різних сферах суспільної діяльності; застосування сучасних методів збирання та оброблення інформації, використання глобальних інформаційних мереж, автоматизованих пошукових систем, електронних баз даних, глосаріїв та довідників; проведення наукових досліджень у сфері професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик. К.: Ника-Центр, 1999. 144 с.
2. Gile D. Basic concepts and models for interpreter and translator training. John Benjamins Publishing Company, 2009. 283 p.
3. Rubrecht Brian G. Knowing Before Learning: Ten concepts students should understand prior to enrolling in a university translation or interpretation class. Translation Journal. 2005. Vol. 9. № 2. URL: <http://translationjournal.net/journal//32edu.htm>.
4. Таланова Ж.П. Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього перекладача: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Кіровоград, 2007. 20 с.